YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

9 päivänä heinäkuuta 2009 *

Asiassa C-204/08,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Bundesgerichtshof (Saksa) on esittänyt 22.4.2008 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 19.5.2008, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Peter Rehder

vastaan

Air Baltic Corporation,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja K. Lenaerts sekä tuomarit R. Silva de Lapuerta, E. Juhász (esittelevä tuomari), G. Arestis ja J. Malenovský,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

julkisasiamies: M. Poiares Maduro,
kirjaaja: hallintovirkamies N. Nanchev,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 1.4.2009 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Rehder, edustajanaan Rechtsanwalt J. Kummer,

– Air Baltic Corporation, edustajanaan Rechtsanwalt G.-S. Hök,

– Saksan hallitus, asiamiehinään M. Lumma ja J. Kemper,

– Tšekin hallitus, asiamiehenään M. Smolek,

– Latvian hallitus, asiamiehinään E. Eihmane ja U. Dreimanis,

– Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään L. Seeboruth,

– Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään A.-M. Rouchaud-Joët ja S. Grünheid,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 (EYVL 2001, L 12, s. 1) 5 artiklan 1 alakohdan b alakohdan toisen luetelmakohdan tulkintaa.

2 Pyyntö on esitetty asiassa, jossa ovat vastakkain Rehder ja Air Baltic Corporation (jäljempänä Air Baltic) ja joka koskee lennon, jonka Rehder oli varannut tältä yhtiöltä matkustaakseen Münchenistä (Saksa) Vilnaan (Liettua), peruuttamista.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön säännöstö

3 Asetus N:o 44/2001 on tullut voimaan 1.3.2002, ja se korvaa sen 68 artiklan 1 kohdan mukaan tuomioistuimen toimivallasta ja tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27.9.1968 tehdyn yleissopimuksen, sellaisena kuin se on myöhemmin muutettuna (EYVL 1998, C 27, s. 1; jäljempänä Brysselin yleissopimus).

4 Tämän asetuksen johdanto-osan ensimmäisessä perustelukappaleessa todetaan, että ”Euroopan yhteisö on asettanut tavoitteekseen pitää yllä ja kehittää yhteisöä vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvana alueena, jossa taataan henkilöiden vapaa liikkuvuus. Tällaisen alueen toteuttamiseksi asteittain yhteisön on toteutettava muun muassa oikeudelliseen yhteistyöhön yksityisoikeuden alalla liittyviä toimenpiteitä, jotka ovat välttämättömiä sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan kannalta”.

5 Asetuksen N:o 44/2001 johdanto-osan toisen perustelukappaleen toisen virkkeen mukaan ”[s]äännökset, joiden avulla voidaan yhdenmukaistaa tuomioistuimen toimivaltaa siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa koskevat säännöt ja yksinkertaistaa muodollisuudet, jotta niissä jäsenvaltioissa annetut tuomiot, joita [mainittu] asetus sitoo, tunnustetaan ja pannaan täytäntöön nopeasti ja yksinkertaisin menettelyin, ovat välttämättömiä”.

6 Mainitun asetuksen johdanto-osan 11 perustelukappaleen ensimmäisessä virkkeessä esitetään, että ”[t]uomioistuimen toimivaltaa koskevien sääntöjen ennustettavuuden on oltava hyvä, ja niiden on perustuttava periaatteeseen, jonka mukaan toimivaltainen tuomioistuin määräytyy pääsääntöisesti vastaajan kotipaikan perusteella, ja vastaajan kotipaikan tuomioistuin on aina toimivaltainen, lukuun ottamatta joitakin tarkoin rajattuja tapauksia, joissa riidan kohteen tai osapuolten sopimusvapauden vuoksi jokin muu liittymäperuste on oikeutettu”.

7 Saman asetuksen johdanto-osan 12 perustelukappaleessa todetaan, että ”[a]siamukaisen lainkäytön helpottamiseksi tai tuomioistuimen ja riita-asian läheisen yhteyden vuoksi tulisi olla vaihtoehtoisia toimivaltaperusteita vastaajan kotipaikan mukaan määräytyvän toimivaltaperusteen lisäksi”.

8 Asetuksella N:o 44/2001 säädetyt toimivaltasäännöt ovat sen II luvussa, joka koostuu 2–31 artiklasta.

9 Saman asetuksen 2 artiklan 1 kohdassa, joka kuuluu mainitun II luvun 1 jaksoon, jonka otsikko on ”Yleiset säännökset”, säädetään seuraavaa:

”Kanne henkilöä vastaan, jonka kotipaikka on jäsenvaltiossa, nostetaan hänen kansalaisuudestaan riippumatta tuon jäsenvaltion tuomioistuimissa, jollei tämän asetuksen säännöksistä muuta johdu.”

10 Saman asetuksen 3 artiklan 1 kohdassa, joka kuuluu samaan 1 jaksoon, säädetään seuraavaa:

”Jos henkilön kotipaikka on jäsenvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne toisen jäsenvaltion tuomioistuimessa ainoastaan tämän luvun 2–7 jakson säännösten nojalla.”

11 Asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 1 alakohdassa, joka kuuluu sen II osan 2 jaksoon, jonka otsikko on ”Erityinen toimivalta”, säädetään seuraavaa:

”Jos henkilön kotipaikka on jäsenvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne toisessa jäsenvaltiossa:

1) a) sopimusta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä kanteen perusteena oleva velvoite on täytetty tai täytettävä;

b) jollei toisin ole sovittu, tätä säännöstä sovellettaessa kanteen perusteena olevan velvoitteen täytäntöönpanopaikka on:

– irtaimen tavaran kaupassa se paikkakunta jäsenvaltiossa, missä tavarat sopimuksen mukaan toimitettiin tai oli toimitettava,

– palvelujen osalta se paikkakunta jäsenvaltiossa, missä palvelut sopimuksen mukaan suoritettiin tai oli suoritettava,

c) jollei sovelleta b alakohtaa, sovelletaan a alakohtaa.”

12 Mainitun asetuksen 60 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tätä asetusta sovellettaessa yhtiön tai muun oikeushenkilön kotipaikka on paikkakunta, missä sillä on:

a) sääntömääräinen kotipaikka, tai

b) keskushallinto, tai

c) pääasiallinen toimipaikka.”

13 Saman asetuksen 71 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tämä asetus ei vaikuta tuomioistuinten toimivaltaa tai tuomioiden tunnustamista taikka täytäntöönpanoa erityisillä oikeudenaloilla sääntéleviin sopimuksiin, joiden osapuolia jäsenvaltiot ovat.”

14 Matkustajille heidän lennolle pääsynsä epäämisen sekä lentojen peruuttamisen tai pitkäaikaisen viivästymisen johdosta annettavaa korvausta ja apua koskevista yhteisistä säännöistä sekä asetuksen (ETY) N:o 295/91 kumoamisesta 11.2.2004 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 261/2004 (EUVL L 46, s. 1) vahvistetaan periaate kansainvälisessä lentoliikenteessä matkustajille maksettavasta

korvauksesta, jos lento peruutetaan. Tämän asetuksen 5 artiklassa, jonka otsikko on ”Peruuttaminen”, säädetään seuraavaa:

”1. Jos lento peruutetaan:

– –

c) matkustajalla on oikeus saada lennosta vastaavalta lentoliikenteen harjoittajalta korvaus 7 artiklan mukaisesti, paitsi jos – – matkustajalle on ilmoitettu peruutuksesta – –

– –.”

15 Saman asetuksen 7 artiklan, jonka otsikko on ”Oikeus korvaukseen”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jos tähän artiklaan viitataan, matkustajan on saatava seuraavan suuruinen korvaus:

a) 250 euroa lentojen osalta, joiden pituus on enintään 1 500 kilometriä;

– –.”

16 Mainitun asetuksen 12 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tämän asetuksen säännöksiä on sovellettava siten, ettei rajoiteta matkustajan oikeutta muuhun korvaukseen. Tämän asetuksen nojalla myönnetty korvaus voidaan vähentää tällaisesta korvauksesta.”

Montrealin yleissopimus

17 Eräiden kansainvälistä ilmakuljetusta koskevien sääntöjen yhtenäistämisestä Montrealissa 28.5.1999 tehty yleissopimus (jäljempänä Montrealin yleissopimus) allekirjoitettiin Euroopan yhteisön puolesta 9.12.1999 ja hyväksyttiin sen puolesta 5.4.2001 tehdyllä neuvoston päätöksellä 2001/539/EY (EYVL L 194, s. 38), ja se tuli yhteisön osalta voimaan 28.6.2004. Tämän yleissopimuksen 19 artiklassa, jonka otsikko on ”Viivästys”, määrätään seuraavaa:

”Rahdinkuljettaja on vastuussa vahingosta, joka on aiheutunut viivästyksestä matkustajien, matkatavaran tai tavaran ilmakuljetuksessa. – –”

18 Montrealin yleissopimuksen 33 artiklan, jonka otsikko on ”Tuomioistuimen toimivalta”, 1 kappaleessa määrätään seuraavaa:

”Vahingonkorvauskanne on kantajan valinnan mukaan pantava vireille jonkin sopimusvaltion alueella joko rahdinkuljettajan kotipaikan tai päätoimipaikan tuomioistuimessa tai tuomioistuimessa siinä toimipaikassa, jonka välityksellä kuljetussopimus on tehty, taikka määräpaikan tuomioistuimessa.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

19 Rehder, joka asuu Münchenissä, varasi Air Balticilta, jonka kotipaikka on Riikassa (Latvia), lennon Münchenistä Vilnaan. Münchenin ja Vilnan välinen etäisyys on hieman alle 1 500 kilometriä. Noin 30 minuuttia ennen aikataulun mukaista lähtöaikaa Münchenistä matkustajille ilmoitettiin heidän lentonsa peruuttamisesta. Air Balticin muutettua kantajan varausta tämä lensi Vilnaan Kööpenhaminan kautta ja saapui määräpaikkaan yli kuusi tuntia sen jälkeen, kun hänen olisi normaalisti pitänyt saapua sinne alun perin varatulla lennolla.

20 Rehder vaati Amtsgericht Erdingissä, jonka tuomiopiirin alueella Münchenin lentoasema sijaitsee, nostamallaan kanteella, että Air Baltic velvoitetaan maksamaan hänelle määrältään 250 euron korvaus asetuksen N:o 261/2004 5 artiklan 1 kohdan c alakohdan ja 7 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisesti. Amtsgericht Erding katsoi, että lentoliikenteen palvelut suoritetaan lennon lähtöpaikassa, mikä tarkoittaa sitä, että sopimusvelvoitteen täyttämispaikka on asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 1 alakohdan b alakohdan toisessa luetelmakohdassa tarkoitetulla tavalla sen lentoaseman, jolta lento lähtee, eli tässä tapauksessa Münchenin lentoaseman, sijaintipaikka, ja totesi olevansa toimivaltainen tutkimaan Rehderin korvausvaatimuksen.

21 Oberlandesgericht München katsoi Air Balticin tekemän valituksen johdosta, että lentoliikenteen palvelut suoritetaan lennosta vastaavan yhtiön kotipaikassa, ja kumosi ensimmäisen asteen tuomioistuimen tuomion. Rehder teki tästä muutoksenhakutuomioistuimen tuomiosta Revision-valituksen Bundesgerichtshofiin.

22 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin katsoo, että se, onko Amtsgericht Erding tässä asiassa toimivaltainen, riippuu asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 1 alakohdan b alakohdan toisen luetelmakohdan tulkinnasta. Se esittää, että yhteisöjen tuomioistuin on saman säännöksen ensimmäisen luetelmakohdan, joka koskee irtaimen esineen kauppaa, osalta todennut ensinnäkin, että tämän erityistä toimivaltaa sopimusta koskevassa asiassa koskevan säännön mukaan toimituspaikka on itsenäinen liittymäperuste ja sitä on sovellettava kaikkiin samaa irtaimen esineen kauppasopimusta koskeviin kanteisiin eikä yksinomaan niihin kanteisiin, jotka perustuvat itse toimitusvelvollisuuteen (asia C-386/05, Color Drack, tuomio 3.5.2007, Kok., s. I-3699, 26 kohta). Yhteisöjen tuomioistuin on todennut sitten, että mainittua sääntöä sovelletaan myös tilanteessa, jossa on useita tavaran toimituspaikkoja, ja että tässä tilanteessa on täyttämispaikkakuntana lähtökohtaisesti pidettävä paikkakuntaa, jossa sopimuksen ja toimivaltaisen tuomioistuimen välinen liittymä on läheisin; tämä läheisin liittymä on yleensä paikkakunnalla, jolla täytetään pääasiallinen toimitus, joka puolestaan on määritettävä taloudellisten arviointiperusteiden nojalla (em. asia Color Drack, tuomion 40 kohta). Yhteisöjen tuomioistuin on vielä katsonut, että jos pääasiallisen toimituksen täyttämispaikkaa ei voida määrittää, kullakin toimituspaikalla on riittävän läheinen yhteys riita-asian tosiseikastoon ja että tällaisessa tapauksessa kantaja voi haastaa vastaajan valitsemansa toimituspaikan tuomioistuimeen (em. asia Color Drack, tuomion 42 kohta).

23 Bundesgerichtshof korostaa kuitenkin, että yhteisöjen tuomioistuin on lisäksi esittänyt nimenomaisesti edellä mainitussa asiassa Color Drack antamansa tuomion 16 kohdassa, että nämä seikat koskevat vain tilannetta, jossa on kysymys useista toimituspaikoista yhdessä ainoassa jäsenvaltiossa, eivätkä ne vaikuta sellaisessa tilanteessa annettavaan vastaukseen, jossa useita toimituspaikkoja on useissa jäsenvaltioissa.

24 Bundesgerichtshof tiedustelee siis, eikö asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 1 alakohdan b alakohdan toista luetelmakohtaa olisi, kun otetaan huomioon asetuksen N:o 44/2001 tavoitteet, joiden mukaan toimivaltasääntöjä on yhdenmukaistettava ja tehtävä ennustettaviksi sekä määritettävä yksi velvoitteen täyttämispaikka, joka on lähtökoh-

taisesti se paikka, jossa riita-asian ja toimivaltaisen tuomioistuimen välinen liittymä on läheisin, tulkittava samalla tavalla ja keskitettävä lähtökohtaisesti yhteen velvoitteen täyttämispaikkaan myös tuomioistuimen toimivalta kansainvälistä ilmakuljetussopimuksesta seuraaviin sopimusvelvoitteisiin liittyvissä riidoissa huolimatta siitä, että tällaisen sopimuksen tapauksessa ei ole helppoa ratkaista yksiselitteisellä tavalla paikkaa, jossa palvelut on olennaiselta osin suoritettu.

25 Näiden seikkojen perusteella Bundesgerichtshof päätti lykätä ratkaisun antamista asiassa ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko [asetuksen N:o 44/2001] 5 artiklan 1 alakohdan b alakohdan toista luetelmakohtaa tulkittava niin, että myös lentomatkaa yhdestä yhteisön jäsenvaltiosta toiseen yhteisön jäsenvaltioon koskevilla kaikilla sopimusvelvoitteilla on katsottava olevan yksi yhtenäinen täyttämispaikka, joka on taloudellisten arviointiperusteiden perusteella määräytyvän pääsuorituksen paikka?

2) Jos yksi yhtenäinen täyttämispaikka on määritettävä, millä kriteereillä se on ratkaistava? Määräytyykö tämä yksi yhtenäinen täyttämispaikka erityisesti lennon lähtö- vai saapumispaikan perusteella?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

26 Ennen ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen esittämien kysymysten tutkimista on aluksi huomattava, että eräissä yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyissä

huomautuksissa on nostettu esiin kysymys Montrealin yleissopimuksen 33 artiklan sovellettavuudesta toimivaltaisen tuomioistuimen ratkaisemiseen pääasian kaltaisessa tilanteessa.

27 Tältä osin on huomattava, että oikeus, johon pääasian valittaja vetoaa tässä asiassa ja joka perustuu asetuksen N:o 261/2004 7 artiklaan, on matkustajan oikeus kiinteämääräiseen ja yhdenmukaistettuun korvaukseen lennon peruuttamisen seurauksena, ja tämä oikeus on riippumaton vahingon korvaamisesta Montrealin yleissopimuksen 19 artiklan mukaisesti (ks. asia C-344/04, IATA ja ELFAA, tuomio 10.1.2006, Kok., s. I-403, 43–46 kohta). Mainittujen asetuksen N:o 261/2004 säännösten ja Montrealin yleissopimuksen määräysten mukaiset oikeudet perustuvat siten erilaisiin säädösympäristöihin.

28 Tästä seuraa, että koska pääasian kanne on nostettu ainoastaan asetuksen N:o 261/2004 perusteella, se on tutkittava asetuksen N:o 44/2001 mukaisesti.

29 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin pyytää kysymyksillään, joita on syytä tarkastella yhdessä, yhteisöjen tuomioistuinta pääasiallisesti täsmentämään, miten asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 1 alakohdan b alakohdan toisen luetelmakohdan ilmaisua ”se paikkakunta jäsenvaltiossa, missä palvelut sopimuksen mukaan suoritettiin tai oli suoritettava” on tulkittava tilanteessa, jossa on kyse kahden jäsenvaltion välillä tapahtuvasta matkustajalentoliikenteestä ja jossa on esitetty asetukseen N:o 261/2004 perustuva korvausvaatimus.

30 Tosiasiallisesti yhteisöjen tuomioistuimelta tiedustellaan näillä kysymyksillä sitä, onko mainitulle ilmaisulle pääasiassa kyseessä olevan palvelujen suorituksen tapauksessa annettava sama tulkinta, jonka yhteisöjen tuomioistuin on edellä mainitussa asiassa Color Drack antamassaan tuomiossa antanut saman säännöksen ensimmäiselle luetelmakohdalle tilanteessa, jossa on useita tavaran toimituspaikkoja samassa jäsenvaltiossa.

31 Edellä mainitussa asiassa Color Drack antamansa tuomion 18 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin on esitettyyn kysymykseen vastaamiseksi perustanut kantansa asetuksen N:o 44/2001 lainsäädäntöhistoriaan, tavoitteisiin ja järjestelmään.

32 Tältä osin yhteisöjen tuomioistuin on muistuttanut ensinnäkin, että vastaajan kotipaikan tuomioistuimen toimivaltaa koskevaa sääntöä täydentävä asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 1 alakohdan mukainen erityinen toimivaltasääntö sopimusta koskevassa asiassa vastaa läheisyystavoitteeseen ja se on perusteltu sillä, että sopimuksen ja sitä käsittelevän tuomioistuimen välillä on läheinen liittymä (em. asia Color Drack, tuomion 22 kohta).

33 Yhteisöjen tuomioistuin esittää sitten, että tavaran kauppaa koskevista sopimuksista johtuvien velvoitteiden täyttämispaikan osalta asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 1 alakohdan b alakohdan ensimmäisessä luetelmakohdassa määritellään tämä liittymäperuste itsenäisesti tuomioistuinten toimivaltaa koskevien sääntöjen yhdenmukaistamista ja ennakoitavuutta koskevien tavoitteiden vahvistamiseksi. Niinpä tällaisissa tapauksissa tavaran toimituspaikka on itsenäinen liittymäperuste, ja sitä on sovellettava kaikkiin samaa kauppasopimusta koskeviin kanteisiin (em. asia Color Drack, tuomion 24–26 kohta).

34 Yhteisöjen tuomioistuin on todennut läheisyyttä ja ennakoitavuutta koskevien tavoitteiden valossa, että asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 1 alakohdan b alakohdan ensimmäisessä luetelmakohdassa esitettyä sääntöä voidaan soveltaa myös, jos samassa jäsenvaltiossa on useita tavaroiden toimituspaikkoja, mikä tarkoittaa, että vain yhdellä tuomioistuimella on oltava toimivalta tutkia kaikki sopimukseen perustuvat kanteet (em. asia Color Drack, tuomion 36–38 kohta).

35 Yhteisöjen tuomioistuin on vielä katsonut, että tällaisessa tilanteessa, jossa samassa jäsenvaltiossa on useita tavaroiden toimituspaikkoja, paikka, jossa sopimuksen ja toimivaltaisen tuomioistuimen välinen liittymä on läheisin, on se paikka, jossa on suoritettava pääasiallinen toimitus, joka on määritettävä taloudellisten arviointiperusteiden nojalla, ja että jos pääasiallisen toimituksen täyttämispaikkaa ei voida määrittää, kullakin toimituspaikalla on riittävän läheinen yhteys riita-asian tosiseikastoon ja

kantaja voi tässä tapauksessa haastaa vastaajan valitsemansa toimituspaikan tuomioistuimeen (em. asia Color Drack, tuomion 40–42 kohta).

36 On korostettava, että seikat, joiden perusteella yhteisöjen tuomioistuin on päätynyt edellä mainitussa asiassa Color Drack antamassaan tuomiossa esitettyyn tulkintaan, pätevät myös palvelujen suorittamista koskeviin sopimuksiin, mukaan lukien ne tilanteet, joissa tämä suorittaminen ei tapahdu vain yhdessä jäsenvaltiossa. Tavaran kauppaa ja palvelujen suorittamista varten asetuksessa N:o 44/2001 säädetyillä erityisillä toimivaltasäännöillä on sama lainsäädäntöhistoria, niillä pyritään samoihin tavoitteisiin ja niillä on sama asema tällä asetuksella perustetussa järjestelmässä.

37 Läheisyyttä ja ennakoitavuutta koskevia tavoitteita, joihin pyritään keskittämällä tuomioistuimen toimivalta kyseessä olevan sopimuksen perusteella määräytyvään palvelujen suorittamispaikan tuomioistuimeen ja määrittämällä yksi kaikkien tähän sopimukseen perustuvien vaatimusten osalta toimivaltainen tuomioistuin, ei voida tarkastella eri tavalla siinä tilanteessa, että kyseessä olevien palvelujen suorituspaikkoja on useita eri jäsenvaltioissa. Sen lisäksi, että tällaista erottelua ei voida perustella asetuksen N:o 44/2001 säännöksillä, se olisi ristiriidassa asetuksen antamisessa johtoajatuksena olleen päämäärän, joka on vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvan alueen kehittämisen sekä sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan edistäminen yhteisössä yhtenäistämisellä tuomioistuimen toimivaltaa siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa koskevia sääntöjä, kanssa (ks. asetuksen N:o 44/2001 johdanto-osan ensimmäinen ja toinen perustelukappale).

38 Siten jos palvelujen suorittamispaikkoja on useita eri jäsenvaltioissa, on myös selvitettävä paikka, jossa sopimuksen ja toimivaltaisen tuomioistuimen välinen liittymä on läheisin ja joka on erityisesti se, jossa pääasiallisen palvelujen suorituksen on tämän sopimuksen perusteella tapahduttava.

39 Tältä osin on aluksi todettava, että kuten ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin huomauttaa, lentoyhtiön kotipaikalla tai sen pääasiallisen toimipaikan sijaintipaikalla ei ole tarpeellista läheistä yhteyttä sopimukseen. Tästä paikasta käsin

harjoitetut toiminnot ja tehtävät, kuten asianmukaisen koneen ja miehistön asettaminen käyttöön, ovat logistisia ja valmistelevia toimia ilmakuljetussopimuksen täyttämiseksi eivätkä sellaisia palveluja, joiden suorittaminen liittyisi sopimuksen varsinaiseen sisältöön. Sama pätee ilmakuljetussopimuksen tekemispaikkaan ja matkalipun antamispaikkaan.

40 Palvelut, joiden suorittaminen vastaa matkustajien ilmakuljetuksia koskevasta sopimuksesta johtuvien velvoitteiden täyttämistä, ovat lähtöselvitys sekä matkustajien koneeseen nousu ja vastaanottaminen lentokoneessa kyseisessä kuljetussopimuksessa sovitussa lähtöpaikassa, koneen lähteminen aikataulun mukaisessa ajassa, matkustajien ja heidän matkatavaroidensa kuljettaminen lähtöpaikasta saapumispaikkaan, matkustajista huolehtiminen lennon aikana ja vielä heidän poistumisensa koneesta turvallisissa olosuhteissa tässä sopimuksessa sovitussa laskeutumispaikassa sovittuun aikaan. Tältä kannalta koneen mahdollisten välilaskujen paikoilla ei myöskään ole riittävää yhteyttä mainitusta sopimuksesta seuraavien palvelujen olennaiseen osaan.

41 Ainoat paikat, joilla on välitön yhteys mainittuihin, sopimuksen kohteeseen liittyvien velvoitteiden täyttämiseksi suoritettaviin palveluihin, ovat lentokoneen lähtö- ja saapumispaikka, sillä täsmennyksellä, että termit ”lähtö- ja saapumispaikka” on ymmärrettävä niin, että niillä tarkoitetaan kyseisessä, yhden lentoyhtiön, joka on lennosta vastaava lentoliikenteen harjoittaja, kanssa tehdyssä kuljetussopimuksessa sovittuja paikkoja.

42 Tältä osin on kuitenkin mainittava, että toisin kuin eri paikoissa tapahtuvat tavarantoimitukset, jotka ovat erillisiä ja määrältään eriteltävissä olevia toimia siten, että pääasiallinen toimitus voidaan ratkaista taloudellisin arviointiperustein, ilmakuljetukset koostuvat niiden luonteesta johtuen palveluista, jotka suoritetaan erottamattomalla ja yhteenkuuluvalla tavalla lentokoneen lähtöpaikasta saapumispaikkaan siten, ettei tällaisissa tapauksissa voida erottaa taloudellisten arviointiperusteiden mukaan suorituksen erillistä osaa, joka muodostaisi pääasiallisen suorituksen, joka suoritettaisiin tietyssä paikassa.

43 Tässä tilanteessa sekä lentokoneen lähtöpaikkaa että sen saapumispaikkaa on pidettävä samalla perusteella ilmakuljetussopimuksen kohteen muodostavien palvelujen pääasiallisena suorituspaikkana.

44 Kullakin näistä kahdesta paikasta on riittävän läheinen yhteys riita-asian tosiseikastoon, ja ne varmistavat siten asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 1 alakohdassa esitetyn, erityisten toimivaltasääntöjen edellyttämän läheisen liittymän sopimuksen ja toimivaltaisen tuomioistuimen välillä. Tällaisessa tapauksessa asetukseen N:o 261/2004 perustuvan korvauksen vaatija voi hänen suoritettavaksi kuuluvan valinnan mukaan haastaa vastaajan asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 1 alakohdan b alakohdan toisen luetelmakohdan perusteella siinä tuomioistuimessa, jonka tuomiopiiriin yksi mainituista paikoista kuuluu.

45 Paitsi että tällainen kantajalle annettu valintaoikeus on läheisyysedellytyksen mukainen, se täyttää myös ennakoitavuutta koskevan edellytyksen, koska niin kantaja kuin vastaajakin voivat sen ansiosta määrittää helposti ne tuomioistuimet, joissa kanne voidaan nostaa. Lisäksi se on oikeusvarmuutta koskevan tavoitteen mukainen, koska kantajan valinta on asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 1 alakohdan b alakohdan toisessa luetelmakohdassa rajattu kahteen mahdolliseen tuomioistuimeen. On lisäksi huomattava, että kantajalla säilyy mahdollisuus nostaa kanne mainitun asetuksen 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitetussa vastaajan kotipaikan tuomioistuimessa eli käsiteltävänä olevassa asiassa saman asetuksen 60 artiklan 1 kohdan perusteella siinä tuomioistuimessa, jonka tuomiopiirissä lentoliikenteen harjoittajalla on sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai pääasiallinen toimipaikka, mikä on sopusoinnussa Montrealin yleissopimuksen 33 artiklan kanssa.

46 Tällainen valintaoikeus on silloinkin, kun kyse on eri jäsenvaltioissa sijaitsevista tuomioistuimista, annettu kantajalle myös yhteisöjen tuomioistuimen Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 alakohdassa määrättyä ja myös asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdassa esitettyä sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevaan erityiseen toimivaltaan liittyvässä vakiintuneessa oikeuskäytännössä (ks. muun muassa asia 21/76, Bier, ns. ”Mines de potasse d’Alsace” -tapaus, tuomio 30.11.1976, Kok., s. 1735, Kok. Ep. III, s. 219, 24 ja 25 kohta ja asia C-168/02, Kronhofer, tuomio 10.6.2004, Kok., s. I-6009, 16 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

47 Kaikki edellä esitetty huomioon ottaen esitettyihin kysymyksiin on vastattava, että asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 1 alakohdan b alakohdan toista luetelmakohtaa on tulkittava siten, että kahden jäsenvaltion välillä tapahtuvassa matkustajalentoliikenteessä, joka suoritetaan yhden lentoyhtiön, joka on lennosta vastaava lentoliikenteen harjoittaja, kanssa tehdyn sopimuksen perusteella, toimivaltainen tuomioistuin tutkimaan tähän kuljetussopimukseen ja asetukseen N:o 261/2004 perustuvan korvausvaatimuksen on kantajan valinnan mukaan se tuomioistuin, jonka tuomiopiiriin lentokoneen lähtö- tai saapumispaikka kuuluu, siten kuin näistä paikoista on sovittu mainitussa sopimuksessa.

Oikeudenkäyntikulut

48 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (neljäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 5 artiklan 1 alakohdan b alakohdan toista luetelmakohtaa on tulkittava siten, että kahden jäsenvaltion välillä tapahtuvassa matkustajalentoliikenteessä, joka suoritetaan yhden lentoyhtiön, joka on lennosta vastaava lentoliikenteen harjoittaja, kanssa tehdyn sopimuksen perusteella, toimivaltainen tuomioistuin tutkimaan tähän kuljetussopimukseen ja matkustajille heidän lennolle pääsynsä epäämisen sekä lentojen peruuttamisen tai pitkäaikaisen viivästymisen johdosta annettavaa korvausta ja apua koskevista yhteisistä

säännöistä sekä asetuksen (ETY) N:o 295/91 kumoamisesta 11.2.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 261/2004 perustuvan korvausvaatimuksen on kantajan valinnan mukaan se tuomioistuin, jonka tuomiopiiriin lentokoneen lähtö- tai saapumispaikka kuuluu, siten kuin näistä paikoista on sovittu mainitussa sopimuksessa.

Allekirjoitukset